

CAVAHARATARANGİNİ

Doç. Dr. Abidin İTİL

Sanskrit bugün de Hindistan'da konuşulmakta olan bir dildir mi? Değilse, hangi tarihten itibaren Sanskrit ölü dil olarak kabul edilmektedir? Sanskrit'i Batı'nın klâsik Yunanca ve Lâtince'sine benzetebilir miyiz? . . . Bize Hindistan hakkında sorular arasında en çok bunlar tekrarlanır; öyle sorular ki, üçünü de hayır veya evetle cevaplandırmakta aceleci davranmamamız icâbediyor. Bir defa, bu dilin bugün de Hindistan'da konuşulmakta devam ettiğini iddia etmemize imkân yoktur; değil bugün, en parlak günlerini yaşadığı ve şaheser edebî mahsûllerini verdiği devirlerde bile Sanskrit hiçbir zaman umûm tarafından konuşulmuş, daha doğrusu, konuşulabilmiş olan bir dil hâline gelmemiştir. O tarihlerde de bu dil, ancak seçkin ve bir nevi imtiyazlı sayılan kimseler, özellikle din adamları arasında öğreniliyor ve konuşuluyordu. Bugün elimizde bol sayıda mevcut olan klâsik Sanskrit sahne eserleri bunun en açık ve güvenilir tanıklarındırlar: bunlarda şahıslar, yüksek kast mensubu veya din adamı ise Sanskrit'le, aşağı tabakadan veya kadın ise, halkın konuşmakta olduğu Prakrit lehçesiyle konuşturulmaktadır. Olağan üstü bir durum olarak, bir kadın Sanskrit'le konuşturuluyorsa (kral Şûdraka'nın Mriççhakatikam adlı sahne eserindeki Vasantasenâ gibi), o zaman yazarın bu kadını normalin üstünde bir seviyede ve çok üstün bir tahsil görmüş kimse olarak göstermek istediğine hükmederiz.

Diğer taraftan Sanskrit bugün Hindistan'da büsbütün terkedilmiştir demek de doğru değildir; çünkü bugün bu memlekette Sanskrit'le, sayılarını kolay kolay tespit edemediğimiz dergiler, kitaplar, haftalık veya günlük gazeteler, romanlar, seyahat hatıraları², tabiat ve memleket tasvirleri, hattâ başka dillerden Sanskrit'e yapılmış tercüme³ yayınlanmaktadır. Edebî nevilere bildiklerimizin

1. Başka adı: *Bhâratarnâma*, Nagpur 1958.

2. Tahran Üniversitesi edebiyat Fakültesinde bir zamanlar Sanskrit okutmuş olan Prof. Dr. C. Kunhanraj'ın, İran'da bulunduğu sıralarda Persepolis harabelerinden ilham alarak yazdığı Sanskrit manzumeyi buna bir misâl olarak gösterebiliriz (Aydar Library Bulletin, December 1953). Keza, avukat V.S. Ramaswami Sastri'nin, Hindistan'ın görülmeye değer tarihi ve sanat merkezleri hakkında faydalı bilgiler veren *Tribilvâdalâ Çampü* adlı (Madura 1937) eseri ile, S.P. Bhattacharya'nın Himâlaya'lardaki tapmakları tasvir eden *Uttarakhandayatra*'sını (Calcutta 1948), Dr. B. Ch. Chabbra'nın, yazarın Hollanda'da gördüklerini tasvir eden *Nyaktarâcanâpâdaşobhâ* adlı eserini de (Bengalore 1953) bunlar arasında saymamız lâzımdır.

3. Meselâ P.P.S. Sastri ve K.L.V. Sastri, A.A. Macdonell'in A History of Sanskrit Literature, London 1900, adlı eserinden *Veda* devrine ait kısımları Sanskrit'e çevirmişlerdi (Palghat 1927). İngiliz felezoflarından G. Berkeley'in Principles of Human Knowledge adlı eserinin *Cnânariddhânta-çardrikâ*; J. Locke'un An Essay Concerning Human Understanding başlıklı kitabının *Viduadvara-Lokhâbhidhâ-viraçita-Manaviya-cnâna-vishayaka-şâstra* ve Fr. Bacon'un Novum Organon Scientiarum

hemen hemen hepsi için bugün Hindistan'da yeni devir Sanskrit'iyle yazılmış olan ve yazılmakta devam eden örnekler bulmak mümkündür. Bu zengin ve kutsal sayılan dilin yeniden hayat kazanması ve, günün her türlü ihtiyacına cevap verebilecek şekilde yeni yeni sözler ve terkiplerle zenginleşmesi ve yarım adanın bütününe şamil olacak bir seviyeye gelebilmesi (*Râshtrabhâshâ*) için bugün Hintlilerce çok büyük gayretler sarfedilmektedir. Bu amaçla kurulmuş, resmî veya gayri resmî, türlü kurumlar, dernekler ve komisyonlar vardır. Bunların en ağır başlılarından biri de, muhakkak ki, Hint Hükümetinin resmî emriyle ve K.M. Munshi'nin başkanlığında kurulmuş olan Sanskrit Vishva Parishat'tır. Bu komisyonun, Hindistan'ın doğu kıyasına kurulmuş olan kutsal Puri şehrinde ve Orissa eyâleti başbakanı sayın Dr. Mehta'nın yüksek himayesinde 3. Nisan. 1959'da tertiplediği ve bu satırların yazarının da katılmış bulunduğu VI. kongresinde, 11. Ocak. 1957 tarihinde yapılmış olan bir evvelki oturumdan bu yana, Sanskrit'in geliştirilmesi amacıyla Hindistan'ın çeşitli bölgelerinde göze çarpan teşebbüsleri ve bu arada, Hindistan'ın ilk Sanskrit üniversitesi olmak üzere Benares şehrinde Varanasi Sanskrit University müessesesinin artık fiilen hizmete girmiş bulunduğunu önemle belirten başkanlık raporunun okunmasından sonra, Sanskrit'in yeniden canlandırılması mevzuu etrafında tartışmalı uzun müzakereler cereyan etmiş ve neticede esaslı birtakım kararlar daha alınmıştı. Bu kararlardan birisi, Hindistan'da orta öğretim öğrencilerine okutulması mecburi tutulan İngilizce, Urdu dili, Hindi dili ve bölgesel diller listesine Sanskrit'in de eklenmesini emrediyordu.

15.Ağustos.1947 tarihiyle bağımsızlıklarına kavuşmuş olan Hintliler, çok haklı olarak, eskiden kalma kültür değerleri üzerine büyük bir önem ve gayretle eğilmiş bulunuyorlar. Bunların başında, hiç şüphesiz, Sanskrit dili ve bu dille uzun yüzyıllar boyunca meydana getirilmiş olan zengin Sanskrit literatürü geliyor. Bu dil esasen hiçbir zaman Hindistan'da unutulmuş değildir. Belki bu bakımdan bu dili Batı'nın klâsik Lâtince'sine benzetmek mümkündür. Bugün Hindistan'ın muhtelif bölgelerinde konuşulan çeşitli dil ve lehçelerden birçoğunda, az veya çok, Sanskrit'ten alınma kelime ve fikirler vardır. Sanskrit'in kendisi de bu temaslar neticesinde kelime ve yeni yeni tâbirler bakımından bünyesine birçok şeyler almış bulunuyor. Dikkat edilirse bugün, Sanskrit içerisinde yalnız Prakrit'ten değil, ailece büsbütün başka olan yerli dillerden de bol miktarda lügatler vardır. Bilhassa bilimsel alanda bu dil zamanla kendi bünyesine hariçten birçok kelimeler almıştır. Hattâ bu tesirler yalnız Hindistan'ın içerisinden değil, çok uzak ülkelerden de oluyordu. Özellikle astronomi alanında Yunanca ve Lâtince'nin Sanskrit üzerinde büyük tesirleri olmuştur. Sanskrit'te "kalp ağrısı, aşk" anlamlarına gelen *hridroga* sözü, Yunancadaki *hydrokhoos*'tan alınmadır. Yalnız Yunancada bu kelimenin bir burç adı olduğunu ve plâstik san'atta, omuzundaki bir testiden su boşaltan bir kadın şeklinde tasvir edilmekte olduğunu biliyoruz. Hintliler onu kendi zevklerine ve anlayışlarına göre tahlil etmişler ve adlandırmışlardır.

adındaki kitabının da *Bakaniyasûtravyâkhyana* Sanskrit ünvanları ile çevrilmiş olduklarını bu çeşit çabalar arasında saymak icâbeder. Bunlardan başka, Shakespeare, Wordsworth, Shelley, Dr. Johnson, Goethe (Faust = *Vişvamohana* !), Lessing ve Teneyson da Sanskrit'e tercüme edilenler arasındadır.

Müslüman-Türk hakimiyetinin kuzey Hindistan'da kurulmasından sonra Sanskrit diliyle Arapça ve Farsça arasında da birtakım temaslar ve karşılıklı tesirler ve kelime alışverişleri olmuştu. Bu dillerden Sanskrit'e tercüme yapılmıyordu⁴. Bu sıralarda Farsça'dan Sanskrit'e yapılmış bir takım lügat kitapları ile bugün karşılaşmaktayız. Tercüme yaparken kelimelerin tam karşılığını verebilmek için bâzan kendi dilimize yeni yeni terimler veya terkipler kazandırmak zorunda kaldığımız hepimizce malûmdur. Bu bakımdan, lügat yazarken Farsça ve Arapça kelimelerin tam karşılığını vermek için Sanskrit'e yeni yeni kelimeler ve terkipler giriyordu.

Batılı bilginlerin Sanskrit dilini ele almaları ve üzerine ilmî bir şekilde eğilmeleri ile bu dilin gelişmesi ve zenginleşmesi bakımından yeni yeni birtakım fırsatlar ortaya çıkmış oluyordu: Batı'nın kuvvetli tetkik metodu ile temasa gelen yerli Hint alimleri ve özellikle Pandit'ler Sanskrit'i daha esaslı ve sistemli bir şekilde işleme ve korumaya imkân bulmuşlardı. İngilizlerin Hindistan'a girmeleriyle ise, Sanskrit, gelişme bakımından iki birbirinden ayrı tesir altında kaldı. Şöyle ki: eskiden memleketin ayrı ayrı bölgelerine ait değişik diller arasında Sanskrit adetâ bir anlaşma dili olma yolunu tutmuşken, bu sefer, İngilizcenin Hindistan'da gittikçe yayılmasıyla dil bu önemli rolünü artık oynayamaz olmuştu. Öbür taraftan, İngilizce dili ile birlikte bu memlekete Batı'nın birçok özellikleri ve hayat görüşü de giriyordu; bunun bir neticesi olarak Sanskrit'e yeni hayatın icaplarından olan kavramlar için bir takım kelimeler ve terkipler sokmak lâzım geliyordu. Bunlar dilin hergün geçtikçe biraz daha zenginleşmesini ve günlük ihtiyaçları daha kolay karşılayabilecek bir seviyeye gelmesini sağlamaktaydı. Sanskrit'in bu şekilde, birtaraftan kendi kabuğuna çekilirken diğer bir taraftan da boyuna lügat hazinesini zenginleştirmeye koyulduğu devirlere ait olmak üzere, bugün Hindistan'ın muhtelif bölgelerindeki kitaplıklarda ve arşivlerde el yazmaları halinde ve sanskritistlerin himmetlerini bekleyen sayısız eserler vardır. Gerek henüz neşredilmemiş olan bu yazma metinler ve gerekse daha sonraki zamanlarda meydana getirilen eserlerde Batı'nın kuvvetli tesiri bütün açıklığıyla meydandadır.

Bunların yanısıra, eski an'aneyi büyük bir sadâkatla devam ettiren ve eski kalıpların dışına çıkmıyan metinler de kaleme alınmıyor değildi: yeni devir Sanskrit'iyle de eskinin uzun hikâyeleri, çerçeve masalları, çok ağıdalı ve anlaşılması zor ifâdeleri, kelime oyunları ile dolu karşılıklı konuşmalar yazılıyordu. Meselâ C.N. Rama Sastri'nin *sitârâvanasamvâdachi* (Mysore 1905) adlı manzum diyalogu bu nevi metinlerin güzel bir örneğidir; eskiler gibi C.N. Rama Sastri de bu manzum parçasıyla şiir sanatı alanındaki derin bilgisini ve kelime oyunu yapmaktaki kabiliyetini bize göstermeye çalışıyor: *Râmayana* halk destanından bir epizodu kendisine konu olarak seçmiş bulunan yazar, buradaki demon *Râvana*'ya. söylediği beyitlerden tek birer harf çıkarmak suretiyle bunları, destan kahramanının sevgilisi olan *Sitâ'nın* cevapları şekline sokmak hünerini göstermektedir.

4. Giridhar Sarma tarafından yapılmış olan *Amarasûktisudhâkara* ünvanlı Hayyam tercümesiyle R.V. Gokhale tarafından yapılan *Puskpodâyana* adlı Gülistan (Sadî!) tercümesi (Belgaum 1935) bu temasların neticelerindendi.

Batı'nın, tesiri ile meydana getirilmiş olan metinlerin karakteristik taraflarından biri de bunların daha çok kendi devirlerinin konuları ile ilgili bulunmaları idi. İngilizlerin istekleri üzerine Pandit şairler, bazı kral ve kraliçeleri öven parçalar yazmışlardı. Kraliçe Victoria (Viktoriâ), kral Edward ve V. George adlarına yazılmış olan methiyeler ve hattâ sahne eserleri bunun örnekleridir. Eski an'ane-nin pek o kadar iltifat etmediği tarihî konularda da eserler meydana getirilmiş olduğunu görmekteyiz, bunda da Batı'nın tesiri çok olmuştur. Vinayaka'nın *Angreçaçandrika* adlı tarihi kitabını bu çeşitten saymak gerekir. Diğer bir tarihî kitap da, Tirumala Bukkapattanam Srinivasacharya'nın birinci dünya savaşını konu olarak ele alan ve bu büyük savaşı bir İngiliz-Alman çatışması şeklinde mütâlâa eden *Anglacarmaniyuddhavivarana* adlı eseridir. A. Gopala Iyengar'ın, kral VIII. Edward'ın çok sevdiği bir kadın için tahtından vazgeçmiş olduğunu hikâye eden *Yaduvridhasauharda* adlı manzum eseri de (Madras 1937) bu çeşittendir. Bilindiği gibi, Edward, büyük Britanya krallığına geçişinin üzerinden daha bir yıl geçmeden, kardeşi VI. George'un lehine tahttan feragat etmişti.

Yine bir tarih eseri olmak üzere, Gazneli Sultan Mahmud için *Gasanimuhammadçaritra* adında bir biyografi yazılmış olduğunu görmekteyiz; görüldüğü gibi burada şair, Mahmud ile Muhammed'i birbirine karıştırmıştır. Uzun seneler ve hattâ yüzyıllar devam eden Hint bağımsızlığı için yapılan savaşlar konusu da, yeni devir Sanskrit şair ve yazarlarının ilham kaynağı olmuştur. Sanskrit diliyle yazan şairler, bu bağımsızlık savaşı kahramanları ve liderleri için de methiyeler ve biyografiler yazmaktan geri kalmıyorlardı. Bunların çoğu nazımla olduğu gibi, içlerinde nesirle yazılmış olanları da vardır. Sripada Sastri Hasurkar'ın, bir biyografiler koleksiyonu karakterini taşıyan *Bharataviraratnamâlâ* adlı eseri (Indore 1920-22) içerisinde *Prithivirâca*, Şivaci ve Rana Pratap Singh gibi, Hint milli tarihinin hiç bir zaman unutamayacağı milli kahraman ve liderlerin biyografilerini bulmaktayız. Bugün Nagpur üniversitesi profesörlerinden olan S.B.Varnekar'ın çıkarmakta olduğu Samskrita Bhavitavyam dergisinde, Hindistan'ın muhtelif bölgelerinde yaşamış olan ünlü şahsiyetlerin biyografileri metodik bir usûlle yayınlanmakta devam etmektedir.

Din kurucularıyla bazı dinî liderlerin nazım veya nesirle biyografilerini yazmak da yeni devir Sanskrit yazar ve şairlerinin başlıca temayülleri arasındaydı; Mysore'lu kadın yazarlardan Alamelamma'nın, adetâ eski buddhist şair Aşva-ghosha'yı taklit edercesine, kaleme aldığı *Buddhaçaritrâmrita* (1922) adlı biyografik eseri bunlardan bidiridir. Büyük liderlerden Vallabhacharya, Ramdas, Sri Chaitanya, Jnanesvara, Tukaram, Mirâ, Sankaracharya ve Dayananda gibiler için de biyografiler hazırlanmıştı. Bunlardan bilhassa Gangaprasad Upadhyaya'nın *Aryodayakâvya*'sında (Allahabad 1952), Dayananda'nın yapmış olduğu büyük işlerin anlatılması vesilesiyle, Hintlilerin bir çöküş hâlinde nasıl tekrar canlanmış bulduklarına, Hindistan'ın İngiliz istilâsı altındaki kara günlerine ve nihayet, Hint halkının bağımsızlığına hangi şartlar dahilinde kavuşmuş bulunduğu da temas ediliyor ki, Hint sosyolojisinin tarihi bakımından bunun bizim için ehemmiyeti büyüktür. Bu çeşitten olan eserlerin özelliklerinden bir diğeri de, bunların, şahısların biyografilerini verirken o devirdeki Sanskrit âlimlerinden ve bu âlim-

lerin özel durumlarından bahsetmeleridir. Bunlar, Sanskrit edebiyatının tarihi yazılırken birçok boşlukları doldurucu mahiyettedirler. Meselâ Vidyadhara Sastri'nin *Haranâmâmrîtakâvyâ* (Bikaner 1955) adlı eserinde, yazarın kendi dedesi hakkında anlattıkları ile birlikte biz o devirin Sanskrit alanındaki olayları hakkında da geniş bilgiler ediniyoruz.

Yeni devir Sanskrit'i ile yazılmış felsefi metinler, ayrı ayrı ekollere mensup yazarlar tarafından yazılmış oldukları halde, türlü değişik görüşleri birleştirmek çabasını gösterirler. Polaham Rama Sastri'nin *Çaturmatasamarasya*'sını misâl olarak ele alırsak (Kumbhakonam 1944), burada yazarın, dört ayrı Vedânta ekolü düşünce ve görüşleri arasında birtakım ortak noktalar tespiti için gayret sarfettiğini görürüz. Kadın yazarlardan Lakshmiapuram Srinivasacharya'nın *Darşanodaya'sı*. da aynı karakterde bir eserdir, aynı çaba burada da vardır.

Hindistan'da bağımsızlık uğrunda sarfedilen gayretler ve gösterilen fedakârlıklar da, yeni devir Sanskrit yazar ve şairlerine ilham kaynaklığı yapmışlardır. Bu konuda gerek manzum ve gerekse nesir hâlinde yazılmış birçok eserler vardır. Hâlen Madras üniversitesinde Sanskrit profesörü olan Prof. V. Raghavan'ın *Gopahampanna* adlı manzumesi (1947) bu konuda yazılan parçaların en güzel örneklerinden biridir. Şair bilgin burada, basit bir demiryolu makasçısının, zavallı bir Hintli kadının namusunu sarhoş bir İngiliz askerinin hücumundan korumak için nasıl kendi canını kahramanca feda ettiğini canlandırmaktadır. Yakın yıllara kadar Tahran üniversitesinin Sanskrit kürsüsünü idare etmiş olan Dr. Kunhanraj'ın ilk Hindistan ana yasasını klâsik Sanskrit'e tercüme etmiş olmasını da, yeni devir yazarlarının millî konulardan ilham alarak gösterdikleri faaliyetler arasında saymamız lâzımdır. Bunların dışında, Bal Gangadhar Lokamanya Tilak, Gokhale, Sarojini Naidu, Ashutosh Mookerji, Mahatma Gandhi (Mohandas) ve J. L. Nehru gibi Hint millî mücadelesinin muhtelif devir ve safhasında büyük hizmetleri geçmiş olan, hattâ bazan bu yolda hayatlarını bile seve seve feda edebilmiş bulunan mümtaz şahsiyetler için ayrı ayrı yazar ve şairler tarafından tekrar tekrar methiyeler, biyografiler ve sırasında da mersiyeler⁵ yazılmıştır.

Nagpur üniversitesinin D.D. National College'inde bugün Sanskrit okutmakta olan Prof. Varnekar'ın Hindistan başbakanı Nehru adına yazdığı *Cavâharatarangini* adlı "şataka" da bu neviden bir eserdir. Nagpur üniversitesini ziyaretimiz sırasında, şair bilginin güzel ithafile süslenmiş olarak bize verdiği eser, Sanskrit şiirinden anlıyanlar ve Hint mitolojisine âşinâ olanlar için cidden çok enteresan olan bir kitaptır. Sanskrit'i tekrar eski hayatına kavuşturmak ve onu bütün Hindistan'a şamil olacak bir dil hâline getirmek için canla başla çalışanlardan biri de Prof. S.B. Varnekar'dır. Bilgin bu şatakasında, başbakan Nehruya karşı duyduğu hayranlığı dile getirmeye çalışıyor. Tıpkı eski an'änenin edip ve şairleri gibi, Varnekar da, bir taraftan Nehru'yu ve onun idaresini överken

5. Ençok mersiye, Gandhi'nin Hint halkı üzerinde çok derin etki yapmış olan öldürülmesi üzerine yazılmışı benziyor: V. Raghavan'ın *Mahatma'sı* (Madras 1948), Amarachandra'nın *The Mahatma'sı* (Calcutta 1948), Sudhakar'ın *Ha Vişvavandya Gandhi'si* (Benares 1948), K.L.V. Sastri'nin *Mahâtma'icaya'sı* (Palghat/Madras 1949), G.C. Jhala'nın *Şrâddhârâcali'si* (Benares 1955) ve V. Narayana Nair'in *Mahâtmanirvârna'sı* (Trichur 1954) bunlardan bâzıdır.

diğer bir taraftan da, ve belki de daha çok, kendisinin şiir san'atı sahasındaki derin bilgisini ve modern kavramların Sanskrit karşılıklarını bulmaktaki maharetini göstermiş oluyor. Sanskrit'i ana dili gibi konuşabilen ve bu bakımdan da meslektaşlarının haklı teveccühlerini kazanmış bulunan bilgin bu işi yaparken hiç bir sıkıntı çekmemektedir. Onun çıkartmakta olduğu ve yukarıda da bahsini ettiğimiz Samskrita Bhavitavyam dergisi, Sanskrit'in yeniden gelişmesini temin bakımından bugün Hindistan'da çok büyük ve başarılı bir hizmet görmektedir.

Başbakanı överken, Varnekar bizi zaman zaman eski Hint mitolojisinin ve Hint halk destanlarının en renkli âlemlerinde gezdirir. Eskinin bütün derinliğini muhafaza etmekle beraber, en yeni olayları tasvirde bile realizmden ayrılmamak san'atını bilgin şair bu eserinde çok iyi başarmış bulunuyor. Başbakanın adını tahlille söze başlayan şaire göre⁶, "Cavahar" sözünü "cava âharana" şeklinde anlamak lâzımdır. Nehru, karşısına çıkan zorlukları çok çabuk bertaraf edebildiği için, diyor, neden onun "sür'atla tedbir" alan bir devlet ve hükümet adamı olduğundan şüphe edelim⁷. "Nehru" da (Sk, *neharu*), diyor, onun varlığıyla insanlar için artık korku (*ru*) kalmadığından (*neha*) bu insanın adı hâline gelmiş bulunuyor. Varnekar diyor, Gandhi'yi adını adım takibetmiş olan ve onun çizdiği yoldan kıl kadar şaşmamış bulunan Nehru gibi bir öğrenciden başkasına *pandit* demek hiç doğru olurmu; çünkü, diyor, ancak hakiki *pandit*'ler önderlerini iyi dinler ve anlamaya çalışırlar. *Pândava* kardeşlerden *Bhima* ve *Arcuna* da, diyor, aynı şekilde tanrı Dharma'nın dediklerinden zerre kadar şaşmamışlardı. Bilginin, Nehru'nun şahsiyetini çizen buluşları da çok ennteresandır. Bunun için o Hint mitolojisinden birtakım misaller vermekte bu arada da bazı kelime oyunları yapmaktadır⁸. Şair, Nehru'nun bazan çocuk ruhlu olabildiğine çok hayran görünüyor: en sür'atlı bir şekilde hareket eden arabalar içerisinde bile Nehru'yu yerinde oturmuş göremezsiniz, çok hareketlidir; şehirlî çocuklarla olduğu gibi, köy çocukları ve hattâ ilkel hayat yaşayan kabilelerle bile Nehru'yu dansederken çok görürsünüz; yaşı ilerlemiş olanlar için Nehru bir ağabeyi, çok küçük yaşta olanlar için ise bir babaadır. Çocukların onu *çâçâ Neharu* diye çağrılmalarının sebebi de budur, diyor.

Prof. şair, Nehru'nun şahsî hayatı ile siyasetini Hint halk destanlarına ve Hint mitolojisindeki bazı olaylara benzetiyor⁹: destanlarda olduğu gibi, diyor, Nehru da bütün dünya memleketlerini gezmektedir, onun da hayatında, destanlarındaki gibi birçok olaylar ve bu olaylar içerisinde büyük ve başarılarla dolu işler vardır; onun da şöhreti dillerden dillere aktarılıp gitmektedir; destanlarda olduğu gibi onun da dili çok tatlıdır, ders vericidir, nüktelerle doludur. Bilgin şair bu vesile ile *vritta* ve *bhâva* kelimeleriyle oynamaktadır. Bu kelimelerin ikisi için de üç ayrı anlam bulabiliyoruz ve bunları hem Nehru'ya ve hem de destanlara yakış-

6. 4, 5 ve 29. beyitler.

7. Cavahir sözünün Arapça bir kelime olduğunu ve cevher sözünün çoğul şeklini teşkil ettiğini Prof. Varnekar'ın bilmemesine imkân yoktur. Bilgin şair burada bir tecâhül-i arif san'atı göstermiştir.

8. 47, 48, 56, 83 ve 85. beyitler.

9. 16-20. beyitler.

tırmak mümkündür: gerek *vritta* sözünün tarihî olay, iyi idare ve kuvvetli prensip gibi anlamları ve gerekse *bhâva* için karşılık olarak verebileceğimiz his, heyecan ve incelik, sevimlilik gibi sıfatları şair hem destanlarda ve hem de çok sevdiği başvekilinde ortak olarak görüyor. Profesöre göre Nehru'nun şahsiyetini ve siyasî hayatını Sanskrit şiiri ile de kıyaslamak mümkündür: Sanskrit şiiri gibi, diyor, Nehru da tatlı sözleri, ince nükteleri ve mutluluk dolu vâdleri ile insanları bu maddî hayatın sıkıntılı ortamından kurtararak ideal âleme kavuşturmasını bilmektedir. Hint halk destanlarından biri olan *Râmâyana'daki* bazı özel kahraman ve bu kahramanlara savaşlarda büyük yardımlarda bulunmuş olan hayvan adlarının çeşitli anlamlarda alınabilmelerinden faydalanan şairimiz, Nehru'nun bağımsızlık uğrunda hizmetlerine temas eder: destanda *Düşhana* ve *Khara* iki demonun adıdır. Bunlardan *Khara*, demonlar kralı *Rdvana'nın* kardeşidir ve insan eti yeyerek yaşar. *Düşhana* ise yine aynı kralın kumandanlarından birinin adıdır. Destanda *Rama* bunların ikisini de öldürmüştür. Diğer taraftan, *khara* kelimesi Sanskrit'te "sert, zor ve kaba", *düşhana* sözü ise "bozucu, zorluk çıkaran ve çürütücü" anlamlarına gelen birer sıfattır. Gerçekten, Nehru'da, destan kahramanı *Rama* gibi, birçok zorlukları (*khara*) yenmiş ve bozucu (*düşhana*) unsurları bertaraf etmişti. Burada, Varnekar'ın *yad va narottama* ifadesini iki şekilde kullanmak suretiyle Başbakanı başka bir bakımdan da eski an'änenin yarı-tanrı kahramanı *Râma'ya* benzetişini ciddiye çok güzeldir: ifadeyi olduğu gibi aldığımızda Nehru'nun dünya ölçüsünde büyük siyaset ve devlet adamları ile daima temaslarda bulunduğu anlaşılıyor; halkbuki onu *yad vânarottama* şekliyle okursak o zaman *Râma'nın* ünlü maymunlar kralı *Vânara* ile görüşmesini ve onunla dostluk anlaşması kurduğunu ifade etmiş oluruz.

Özel adların bu şekilde türlü anlamlara alınabilmelerinden faydalanmak suretiyle, Nehru'nun siyasi hayatı ve idaresiyle *Mahâbhârata* destanı arasında da bir yakınlık tespit etmeye çalışan şairimiz: bu destan içerisinden üç adı ele alıyor: *Duryodhana*, *Duḥşâsana* ve *pañçacana*. Bu kelimelerin Sanskrit'te anlamları sırasıyla şunlardır: mağlûp edilmez, kötü idare ve beş halk tabakası. Şaire göre, bağımsızlıktan önceki idare tarzı da Hindistan'da ciddiye çok kötü (*duḥşâsana*) ve fakat bir o kadar da kuvvetli idi ve kimse tarafından mağlup edilemez (*duryodhana*) gibi görünüyordu; baskı devrinin ızdırabını halkın bütün tabakaları (*pañçacana*) birlikte çekiyordu, Nehru ve arkadaşları Hindistan'ı bu şartlar dahilinde bağımsızlığa kavuşturdular. Yeni Hint anayasasına göre Hindistan'da kast müessesesi kaldırılmış olmakla beraber şairin yine buna işaret etmiş olması muhakkak ki edebî bir zaruretten başka bir şey değildir¹⁰. Destanda *Duryodhana* ve *Duḥşâsana* iki kahraman kardeşin adıdır. Bu kahramanlarla savaş hâlinde olan diğer beş (*pañçan*) *Pândava* kardeşler ise destanda *pañçacana* ortak adıyla geçerler.

Genç Hindistan Cumhuriyetinin ilk kabinesine İçişleri Bakanı olarak giren ve Kongre Partisinde başbakan Nehru'nun en yakın mesai arkadaşlarından sayılan avukat Sardar Vallabhbhai Jhaverbhai Patel ile, Vishnuizm'in ünlü liderlerinden biri sayılan, Benaresli brahman Vallabhacharya arasındaki isim ben-

10. Brahman'lar, Kshatriya'lar, Vaişya'lar, Şûdra'lar ve Nishâda'lar.

zerliği ve başbakan Nehru'nun Vicayalakshmi Pandit adında bir kız kardeşi olması, aynı zamanda *vicaya* sözünün Sanskrit'te "zafer" anlamına gelmesi; bunlara ek olarak, *Mahâbhârata* destanında, yarı-tanrı kahraman *Krishna'nun* prens kahraman *Arcuna'ya* savaşlarda faydalı birtakım öğütler vermekte olması; Nehru'nun hiçbir zaman yanından ayırmadığı küçük kız kardeşinin de Krishna Hat-hisingh adını taşımakta olması keyfiyeti, şair bilgin Varnekar'a Nehru ile *Krishna* arasında da bir yakınlık ve benzerlik kurmak fırsat ve ilhamını vermektedir: Varnekar diyor, nasıl *Krishna'nun* Vallabhacharya ayarında büyük hayranları varsa Nehru da Vallabhabhai Patel gibilerle iş birliği halindedir; *Krishna'nun* kahraman *Arcuna'ya*. yardımcı oluşu gibi, Nehru'nun kız kardeşi Krishna Hat-hisingh de hiçbir vakit başbakanı yalnız bırakmamaktadır; *Arcuna'nın* *Krishna* sayesinde zafere ulaşması ve *Krishna'nun*, bu hizmetinden dolayı Hint halkı tarafından fazla sevilmeğe olması gibi Pandit Nehru'nun da, büyük ihtimamını gördüğü, Vicayalakshmi'si (*vicaya* = zafer!) vardır.

Nehru'nun yayınlanmış bulunan eserlerinden bazılarını ele almak suretiyle de şairimiz, popüler başbakanını tahlile ve dolayısıyla övmiye çalışır¹¹ Nehru'nun *Discovery of India* eseri için "seni" diyor "düşmanların ancak bedenem hapsedebilmişlerdi, sen üstün zekânı kullandın Hindistan'ı gerçek hüviyetiyle keşfederek ortaya koydun ve düşmanların hüsrana uğradılar (*hatabuddhayah*)". Nehru'nun *Atmanivedan* adlı kitabı için Varnekar, eski bir *Upanishat* filozofu edasıyla, Nehru insanların kendi kendilerini iyice tanımadan yüksek varlığa kavuşamayacaklarını bildiği içindi ki bu eserini meydana getirmişti, o en yüksek varlık saydığı insanlığın kalbinde ebediliğe karışmak arzusundaydı, diyor. Başbakanın diğer eseri olan *Glimpses of World History* ona göre bu büyük adamın kendi kızı kadar sevdiği insanlığa öğütleriydi; bununla şair, Nehru'nun kızma olan özel sevgisini ve bu eserini kızına ithaf etmiş bulunduğunu tebarüz ettirmek istemektedir.

Batılıların Hintlilere, koyu derili anlamına ve biraz da onları küçük görerek verdikleri *coloured* tâbirine oldukça içerlemiş gibi görünen Varnekar, bu duygusunu gayet içli bir dille ve Nehru ile parti arkadaşlarının muvaffakiyetlerinin belirtilmesini vesile ittihaz ederek açığa vuruyor; burada şaire en büyük yardımcı yapan Nehru'nun kusursuz İngilizcesidir: profesörü burada, Mahatma Gandhi'nin güney Afrikada gördüklerinin ve onun bu hususta dünya umumi efkârına hitabeden sözlerinin kuvvetli tesiri altında görmekteyiz¹²: evet, diyor, Varnekar, eskiden koyu derili demek suretiylele batılılar bizi hor görüyorlardı; fakat başbakanımızın tesirli fikirleri ihtiva eden bugünkü nutuklarını dinlerken ve hatasız konuştuğu İngilizcesi karşısında asıl kendileri şaşkınlıktan ve utançtan kızarıyor ve koyulaşıyorlar (*malimasamukha*). Anadan beyaz derili doğmuşken sonradan utançtan koyulaşan bu çehrelere karşılık, Varnekar, esmer doğan ve fakat siyasî tarihte gösterdikleri başarılarla dünya umumî efkârı karşısına ak alınla çıkabilmiş olan Hintlilere işaret etmekle büyük bir haz içerisinde bulunduğunu

11. 30-32. beyitler.

12. 56 ve 57. beyitler.

göstermektedir. Burada şair *gauravarna* terkibi (parlak renk) üzerinde çok ustaca bir oyun yapmakta ve başbakanına gerek kendisinin ve gerekse halkının minnet ve şükran borçlarını ödemek için de müsait bir zemin hazırlamaktadır: Metindeki *labhemahi gauravarnam* ifâdesini olduğu gibi aldığımızda, sizlerin himmetiyle "parlak renge kavuştuk" anlamı çıkıyor. Halbuki bu ifâdeyi *labhemahi gauravarnam* şeklinde de okumak mümkündür; o zaman şair Nehru'ya, göstermiş olduğunuz bu yüksek hizmetler karşısında biz "büyük bir borç ve minnet yükü" altına girdik demiş oluyor.

Şair bilginin bütün bir "şataka"sını burada incelememize, yazımızın küçük hacmi dolayısıyla, imkân yoktur. Modern bir konuyu işlerken eski an'nenin bütün inceliklerini göstermek ve yeni kavramların Sanskrit karşılıklarını bulmaktaki büyük başarısından dolayı Prof. S.B. Varnekar'ı candan tebrik etmek cidden insafsızlık olur.